

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 15. Circa Famæ Restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

juris, quod aliquis de alio concipiat suspitionem. Sunt enim huiusmodi suspitiones humano errore procedentes communes etiam viris probis, ac timoratis. Vnde qui eas pro gravi iniuria reputaret, irrationabilis opinio esset, & nimis in suo honore tuendo: precipue cum suspitio non sit assensus, sed tantum quaedam ad assensum, ac iudicium concitatio. Manet ergo adhuc in suspicantis mente bona fama, & existimatio proximi licet leuiter laesa, cum non priuatur ea, nisi per contrarium assensum, & iudicium. Adnotari tamen ex Soto, & Valentia ratione grauitatis materiae, vel personae aliquando lethalem esse suspitionem: ut si ex leui indicio quis suspicetur Religiosum virum esse haereticum, vel filium cum matre incestum perpetrasse, & similia: & in hoc a Caietano dissentio existimante, nunquam posse suspitionem esse plurius veniale ex obiecto, ac genere suo.

PROBL. XXXV.

Opinio temeraria ex suo genere est, & non est peccatum mortiferum.

201 *Peccatum mortiferum* Peccatum mortiferum est. Quia proximus habetur, ut nemo de illo ex leuibus indicis iudicet, quique enim prudens id grauer ferret: sed assensus opinatiue est iudicium quoddam, quo de proximo male iudicamus, licet cum formidine iudicemus: Ergo erit peccatum mortale: maxime cum huiusmodi iudicium, & assensus opinatiue contra iustitiam sit. Sic Salon 2.2. qu. 60. art. 3. Bannes, & Aragon. ibid.

202 *Non est peccatum lethale* Absolute loquendo, & ex genere suo non est lethale peccatum temerarie seu ex leuibus indicis malum de proximo opinari. Quia iudicium, & assensus opinatiue absque animi firmitate de improbitate proximi non est aptus ex natura sua generare malam illius estimationem in mente, assentientis, ac iudicantis. Nam eo ipso quod improbitas certa non iudicatur, non infertur positua praua hominis estimatione, sed ad summum impeditur bona, ad quam non habet proximum ius; neque enim tenetur quis bonam estimationem posituam de alio habere, sed tantum habere illam negatiuam, id est, non habere malam. Vnde si assensus ille opinatiue, & iudicium temerarium ex natura sua non est aptus, malam opinionem posituam de altero generare: nec etiam erit secundum se graue malum, & ideo nec grauis iniuria, nec graue damnum, nec graue peccatum, sed veniale tantum.

PROBL. XXXVI.

Licetum est, & non est nobis alteri imprecari malum sub ratione boni, id est, egritudinem peccatoris, ut conuertatur.

203 *Non licet.* Problema hoc, de calamo excidit cap. 13. cum de Maledictionibus sermo processit, sed ne ex lectoris noticia elaberetur, extra chorum expono. Requiro itaque, num liceat proximo imprecari malum sub ratione boni, scilicet, peccatori egritudinem, ut ad meliorem

se fradem recipiat, filio mortem, vel parenti, ut saltem in mortis articulo a malitia reflectat. Minime licet: Quia quod non licet facere non est licitum imprecari: sed nulli priuato homini licet id malum alteri facere: ergo nec etiam licebit id ei imprecari. Sic quidam quos presso nomine. Fagund. Decal. lib. 8. cap. 13. numer. 2. i. memorat, quorum sententiam indicat esse probabilem, dum asserit contrariam sententiam esse meliorem.

Licet omnino. Quia non solum licet cuiquam priuato homini imprecari, sed etiam desiderare malum alteri prius ob fine boni, & sub ratione boni: verbi gratia desiderare, ut peccatores iustitiae iudicentur a Iudicibus Dei ad gloriam. Deinde ob commune bonum: quo pacto licitum est desiderare, ut Turcae conuertantur, & haeretici conuertantur, aut de medio tollantur, & ut bona eorum immineantur temporaria, ac omnino deficiant. Tertiò denique ratione boni proprii honesti, vel utilitatis quo pacto suela a iuvene, sollicita optare potest ei grauem morbum, vel etiam mortem, ut cesset ab illa iniquitate. Igitur in illis casibus, in quibus possumus malum alicui sub ratione boni optare, possumus etiam illud ei imprecari. Ita D. Tho. 2.2. qu. 76. art. 7. Sotus lib. 5. de iust. qu. 1.2. art. 1. Fillius. tract. 40. num. 149. Fagund. ubi supra, & alij communiter.

Hoc mihi certum, existimanti quidem primae sententiae fundamentum haud quidquam efficere. Illa enim maior: Quod non licet facere, non licet desiderare, aut imprecari, potest esse vera in hoc sensu. Quod non licet facere absolute loquendo, non licet etiam desiderare, est autem falsa in hoc, quod non licet facere per se ipsum, non licet etiam desiderare, ut fiat alicui per alterum, aut imprecari. Non licet enim nobis, alicui occidere, & licet, ei mortem desiderare: non licet, alicuius litem spoliaré bonis, & licet nobis desiderare, ut ab alio spoliatur, nempe a Iudice in poenam delicti, aut a Deo, ut respicitur.

CAPVT XV.

Circa Fame Restitutionem.

PROBL. XXXVII.

Fama proximi debet, & non debet necessario cum periculo vitae restituí.

106 *Debet restituí* **A**MA cum periculo etiam vitae est restituenda, quando aliter restitui non potest, maxime si infamatus vir sit familiaris illi: strisidque etiam ex infamia, quam quis alteri intulit, nullum in vita, aut bonis spiritualibus eueniat. Quia quamvis fama respectu vitae sit res inferioris ordinis: tamen huiusmodi res ordinis inferioris sumi in tanta quantitate potest, ut iudicio prudentum, vel vincat, vel aequet pretio rem ordinis Superioris, tanta namque potest esse vis plumbi, ut vel vincat, vel aequet auri valorem: tanta potest esse

Sect. II. De Precepto 8. Problemata. 385.

esse vis pecunia, ut æque præstans, imò præstantior, quam ipsa fama, censetur, quamvis pecunia res ordinis inferioris sit. Tam illustri igitur potest esse fama, ut omnium recte sententium iudicio æque præstans, imò præstantior censetur, quam miseri vita homunculi. Sic Sotus *lib. 4. de iust. qu. 6. art. 3. & alij.* & probabilem esse docet Fagund. *Decal. lib. 8. cap. 13. num. 1.*

207 *Cum periculo vita restitui non debet.*
Si ex infamia, quam quis alteri intulit non eneniat damnum in vita, vel in bonis spiritibus, nemo tenetur cum periculo vite famam ei restituere, etiam si infamatus homo illustri profapia existat. Quia nemo tenetur pecunias restituere cum suæ libertatis iactura, se ipsum vendendo, aut tradendo in servitutem, (ut omnes Doctores profitentur) libertas enim est superioris ordinis, & nullo potest pretio comparari. Ergo nepo etiam tenebitur famam alterius cum vite iactura restituere, eo quod vita ordinis sit superioris. Ita Caiet. 2. *2. q. 6. art. 3. ad 2. & opusc. 31. respons. 14. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 15. num. 86.* Fagund. *citatus.* Sylvest. *verb. Detractionis. qu. 4. casu 2.* Corduba *lib. 1. question. 3. 1. Filius tractat. 3. 2. num. 236.* Navarra *lib. 2. de restit. cap. 4. num. 405.*

208 *Longè hoc probabilius.*
Longè hoc probabilius. Nam iuxta omnium Doctorum placitum (uti *solum. 6.* videbimus) restitutio facienda est ad æqualitatem; at ille, qui cum vite periculo famam restituit, æqualitatem excedit: dat enim maius quid, quam id, quod abstulit. Quare ad huiusmodi restitutionem nullo modo obligatur. Non autem abnegoliticum esse nobis vitam aliquandò pro fama proximi exponere: non quod fama plus valeat, quam vita, sed quod pro virtute licitum sit vitam exponere. Attamen si ex infamia, quam proximo intulisti, damnum vite illi obueniat, teneris ex iustitia cum vite etiam periculo, famam ei restituere. Quia tunc non solum obligaris ratione fame iniuste ablata, sed etiam ratione vite, ut patet.

PROBL. XXXVIII.

Quando fama restitui non potest, infamator ita tenetur, & non tenetur eam pecunia compensare.

209 *Tenetur quidem.*
Tenetur quidem. Quia qui alteri intulit damnum centum aureorum, si non potest æquale restituere, restituere tenetur id, quod potest, ut quam proximè ad æqualitatem accedat. Ergo quamvis fama excedat omnem pecuniam, tenetur infamator eam pecunia compensare, ut aliquo modo ad æqualitatem accedat; nam etiam si fama sit ex genere suo præstantior pecunia, tamen tanta potest pecunie vis ex altera parte accumulari, ut cumulus ille pecunie multo pretiosior sit, omnium recte sententium iudicio, quam cuiusque hominis nobilis fama. An non dicit Philosophus, *Pecunia est omnium rerum mensura*? Certe aurum longè est plumbo pretiosior: sed tanta vis plumbo ex altera parte potest apponi, ut pretio vincat aurum. Sic Conar. *libro 1. variarum, capite 2. numero 8.* Sotus *libro 4. de iust. question. 6. numero 3.* & alij apud Fagundez *lib. 8. Decalog. cap. 14. num. 1.* Escob. & Mend. *Theol. Moral. Tom. IV.*

invero 12. quorum sententiam ipse ait esse probabilem.

Præcisè pro ipsa infamia excluso alio damno, quando illa publica, vel secreta reuocatione dictorum tolli nequit, nemo tenetur ex iustitia illam pecunia compensare. Quia iustitia commutativa tantum postulat, ut restituatur id, quod ablatum est, per id, quod communi estimatione indicatur æquivalens: at si hoc fieri non possit, cessat obligatio, & moraliter est impossibilis. At pecunia non est æquivalens fame, fama enim est res Superioris ordinis, & illam admodum excedit iuxta illud, *Ecclesiast. 41. Curam habet de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri.* Ergo nullus tenetur infamiam, quam proximo intulit, pecunia compensare. Ita Navar. *sum. cap. 17. num. 90. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 16. num. 92.* Navarra *de restit. lib. 2. cap. 4. num. 417.* Filius *tract. 72. num. 234.* Fagund. *Decal. lib. 8. cap. 13. num. 5.* Sylvest. *verb. Detractionis. qu. 4. casu 2.* Caiet. 2. *2. q. 6. art. 2.* & alij recentiores communiter.

Probabilius esse iudico, nullum ex iustitia teneri, famam pecunia compensare: quod hoc confirmari exemplo. Quemadmodum qui non est solvendo as alienum, nec potest damnum pecuniarium, quod alteri intulit, ob pietatem pecuniis refarcire: non tenetur id refarcire orationibus, ieiuniis, vel honorificationibus externis; & qui vi, aut fraude aliquem ad peccatum induxit, non tenetur ei damnum conscientie refarcire pecuniis: ita qui damnum fame proximi iniuste intulit, si alia via id refarcire nequit, non tenetur ex iustitia pecuniis refarcire, nullum enim ordinem, vel connexionem hæc inter se habent. Dixi, *ex iustitia*, quia ex charitate fieri potest, ut aliquandò teneatur compensare pecunia, ut si infamatus sit pauper, nec aliter videatur depositurus tristitiam inde conceptam, nisi ei pecunia compensaretur, si infamator sit dives. Ratio est, quia sicut ex charitate magis tenetur quis benefactoribus suis, quam aliis, ita ex eadem magis tenetur illis, qui malum suum sunt passi causa. Didici ex Lessio *citato, numero 96.* & Filius *ubi supra.*

PROBL. XXXIX.

Infamator tenetur, & non tenetur ad restitutionem fama, si infamatus suis virtutibus eam recuperavit.

212 *Tenetur quidem.*
Non semel accidit, ut postquam quis alteri infamia affectus, ipse suis rectis factis, ac virtutibus famam deperditam recuperavit. Dubito in hoc casu, an infamator ad aliquam restitutionem teneatur? Tenetur quidem. Quia verè causa damni fuit ergo illi refarcire tenetur; nam qui iniuste causa alteri est causa, in conscientia restituere tenetur, *cap. si culpa, de iniuriis, & damno dato.* Sic Adrian. *in 4. qu. 1. de restit. fame, §. contra predicta, in resp. ad 2.* Navar. *in repetit. cap. Inter verba, n. 863.*

Non tenetur. Quia postquam ille suam famam recuperavit, iam in illa damno non afficitur, restitutio enim est, ad refarciendum damnum: hoc autem iam est resectum. Sicut si dominus,

vel sua, vel alia via recuperaverit æquum sibi ablatum furto, non tenetur fur amplius ad aliquam restitutionem. Ita Lessi. lib. 2. cap. 1. dub. 17. Sayr. in Clavi. lib. 1. cap. 3. num. 14. Fagund. Decal. lib. 8. cap. 14. num. 2. Malder. de iust. c. de rest. in honore. dub. 1. 1. Sotus lib. 4. de iust. qn. 6. art. 3. ad 4. Filliuc. tract. 12. num. 148 Navarra de rest. lib. 1. cap. 4. dub. 3. num. 372. Salon. 1. 2. qu. 62. art. 2. Tolet. lib. 5. cap. 68. Sylvest. verb. De restit. quæstio. 4. Navar. sum. capite 18. numero 47.

214 *Hanc elige sententiam.* Certè cum infamatus olim iam habeat, quod perdidit: iniuste queretur. Vnde si quis alterum de concubinato infamavit, & ille ita se purgavit, ut amplius non habeatur fides, infamatori, liberatur infamator à restitutionis obligatione. Et si quis infamavit alium de heresi, & ideo fuit capitis inquisitoribus, postea autem per sententiam declaratus fuit innocens, non tenetur infamator ei famam restituere. Rogas, an aliquid sit restituendum, prudentis arbitrio pro ipsa infamia, quam elapso illo medio tempore usque ad famam recuperationem est passus? Existimo debere fieri aliquam restitutionem si putetur illam velle, (alioqui censetur condonata, nec in usu est offerre illam.) Ea autem restitutio gerenda est doloris significatione, petitioneque veniæ, vel honore aliquo, aut laude iuxta personarum conditionem. Lessi. annotante.

PROBL. XL.

Si infamia est iam obliuione sepulta, & restitutio nondum facta: infamator tenetur, & non tenetur adhuc restitutionem agere.

215 *Statum quæstionis.* Homo (verbi gratia,) cum esset innocens puellam infamavit, falsò coram aliis asserendo se illam deflorasse, quod iam successu temporis consensum manet: meminit tamen senex de damno dato in fama puellæ, & non recto, requiro, an ad restitutionem teneatur.

216 *Tenetur plane.* Quia damnum ingemiscit, ut reficiatur, etiam si maxima sit temporis intercapedo interfula; neque enim tempus, aut hominum obliuio locum gerit restitutionis. Sic Caiet. 2. 2. qu. 62. art. 2. ad 2.

217 *Minimè tenetur.* Quia fama iam cessatur restituta, & malum illarum moraliter loquendo non durat, cum nulla illius extet memoria. Ita D. Antopin. part. 2. tit. 2. cap. 2. §. 3. Graf. lib. 2. decis. cap. 137. num. 5. Navar. sum. cap. 18. num. 47. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 18. num. 100. & alij communiter.

218 *Hoc verius esse iudico.* Quia faciliè infamia præterita reuiuiscet, si rursus in memoriam hominum adducatur. Quare moraliter loquendo ea restitutio magis erit noua infamatio, quam veris respectu mali. Quare solummodò apud Deum de peccato in ea circumstantia est pœnitendum, & pro tunc restitutio non est curanda.

PROBL. XLI.

Qui aliquem infamavit non imponendo ei crimen falsum, sed manifestando verum occultum: tenetur, & non tenetur ad tantam damnorum temporalium restitutionem, ad quam tenetur ille, qui falso alium infamavit.

Suppono, eum qui alterum infamavit, falsum ei impingendo crimen, teneri ei restituere omnia damna temporalia ex ea infamia subsecuta. Quia hæc infamia fuit omnino iniusta, & iniuriola causa efficacis talis damni, & ex illa directè omnia illa damna emertere; qui verò alteri causam damni dat, damnum ei dedisse censetur: quare tenetur illud restituere. Videndum tamen est, an damnum ex tali infamia secutum sit in bonis iam acquisitis, an in acquirendis: si secutum fuit in bonis iam acquisitis, restitutio in integrum est facienda. Si illatum fuit in bonis acquirendis: verbi gratia, in officio, beneficio, legato, quæ ex voluntate aliorum pendebant, restitutio non est gerenda in integrum, sed arbitrio prudentis. Vnde qui alium per iniuriam, & falsum crimen per vim, aut dolum, ab affectatione beneficii, officii, legati, aut honoris impediuit, tenetur ad restitutionem prudentis arbitrio, non ad integrum, quia adhuc pendebat id ex alterius voluntate, quare vera mutari poterat, & erat in spe minus autem valet id, quod est in spe, & ex voluntate alterius pendet, quam quod actu possidet. At si loquamur de eo, qui alium infamavit, manifestando illius verum crimen, sed occultum, maior est difficultas ad quantam restitutionem damnorum teneatur. Vnde requiro, num tenetur ad tantam, ad quam tenetur ille, qui falso alium infamavit.

Ad tantam non tenetur. Quia non tantum peccat iste, quantum ille: & ideo non tenetur ad restitutionem in integrum, sed ad aliam arbitrio prudentis agendam. Et quia præcipua causa damnorum non est criminis reuelatio, sed ipsum crimen: reuelatio enim est solum causa sine qua non; & consequenter infamans per reuelationem tantum, non tenetur ad integrum, sed ad arbitriariam restitutionem; quia nisi ille reuelasset, ea damna non fuissent secuta. Sic Sotus lib. 4. de iust. qu. 6. art. 3. ad 4. Salon. 1. 2. qu. 62. art. 2. qui tamen postea sententiam mutauit. Et Fagundez Decalog. lib. 8. cap. 14. num. 7. haud esse omnino improbabilem sententiam Soti proficitur.

Tenetur ad tantam, id est: tenetur ad integrum restitutionem de damno in bonis iam acquisitis, in bonis verò acquirendis ad partem prudentis arbitrio definiendam. Quia obligatio restituendi non oritur ex quantitate peccati, sed ex quantitate illati damni. Vnde licet qui verum crimen, sed occultum reuelando infamat, minus delinquat, quam qui falsum crimen imponit: quia tamen æquè damniificat, imò aliquando plus, quam ille, qui falsò crimen imponit, æquè ad restitutionem tenetur, imò ad maiorem, si forte maius damnum intulit.

Seet. II. De Præcepto 8. Problemata. 387

lit. Itā Salon. ibi. Nanarra de restit. lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 109. Nanarra sum. cap. 18. numer. 45. Fagund. citat. num. 8. Sayr. in Clavi. lib. 11. cap. 3. num. 19. & 20. Lessi. libro 2. capite 12. dubio 19. num. 109.

212 Cum his sentio. Nam licet ille, qui falsum crimen imponit, plus delinquit, non tamen plus nocet, ac restitutio cum actus sit iustitiae commutativa, potius respicit nocumentum, quam nocendi modum. Porro ipsum crimen in se sumptum non potest esse causa damni, nisi accedente eius revelatione; unde quādiu crimen manet occultum, contra iustitiam reuelatur, dum probari in iudicio non potest: & sic quatenus occultum, non potest esse causa damni, nisi reueletur: idēque qui illud reuelat, tribuit illi veluti vim nocendi, ac inferendi damni. Ergo illud manifestans, moraliter loquendo, causa principalis damni secuti censetur: unde non solum est conditio sine qua non, sed etiam causa moralis per se, & directā omnium damnorum, quae consequuntur.

PROBL. XLII.

Damnificasti Antonium, (verbi gratia,) in pecunia, & ille te graviter contra iustitiam infamavit: Potes, & non potes pro rata iniuria ei denegare pecuniam restitutionem.

223 Potes huiusmodi facere compensationem. Quia probabilis est sententia quae docet, famam pecunia debere compensari, quando aliter restitui non potest, de quo supra Probl. 38. Sic Sayr. in Clavi. lib. 11. c. 3. n. 25. Couar. reg. peccatum p. 1. n. 6. & l. 1. variat. cap. 2. num. 8. Sotus l. 4. de iust. qu. 6. art. 3. ad 4. Corduba qu. 33. art. 2. Ludon Lop. p. 1. instruct. cap. 116. concl. 1. Aragon. 2. 1. qu. 62. art. 2. Manu. part. 2. sum. cap. 45. concl. 1. & 3. Salon 2. 2. qu. 62. art. 1. controu. 13. conclus. 1. Molina tract. 4. d. 45. Rebel. l. 2. qu. 10. Qui omnes asserunt, non teneri virum nobilem, & a fortiori Regem, aut Principem restituere infamiam plebeio, quem falsò infamavit, dicendo, se fuisse mentitum; sed teneri illam iniuriam ei pecunia compensare; quia iniuria infamiae, & fama ipsa pecunia potest satisfieri. Ergo accipiens ab Antonio famae lesionem quam ille non refecit, poterit ei pecuniam quam abstulit, retinere.

224 Non potes huiusmodi compensationem facere. Quia probabilior est sententia contraria, nempe compensationem famae non posse cum pecunia, aut aliis temporariis boni fieri: excedit enim fama omne pecuniarum pretium, neque est vendibilis, aut pretio aestimabilis. Ergo qui ab Antonio fuit infamia affectus, non potest retinere pecuniam, quam abstulit ab eo, in compensationem famae sibi ab eo non restituta. Itā Malder. de iust. tract. 7. cap. 2. dub. 8. Peñantius de restit. qu. 12. Bannes 2. 2. qu. 63. art. 1. Fagund. Decalog. lib. 8. cap. 14. numer. 12. & alij, quos Probl. 38. memoravi.

225 Hanc sententiam probabiliorē existimo. Nam si fama altioris est ordinis, quam pecunia, nec est pretio commensurabilis, qui accipit iniuriam, non poterit in compensationem pecuniam ab infamatore ablatam retinere. Ipse pecuniam restituat, Antonius autem famam Efecbar & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

ablatam alio modo restituit, vel reus erit omnis satisfactionis.

PROBL. XLIII.

Qui alium infamavit sine crimine falsum ei asserendo, siue verum occultum reve-lando, si iuranti ei, se fuisse mentitum fides non adhibeatur, teneatur, & non teneatur testes adhibere.

226 Qui alium infamavit siue in iudicio, siue extrā illud, siue crimen ei falsum asserendo, siue verum, sed occultum, quod in iudicio probari non potest, reuelando, si aequalis sint conditionis, & intelligat, eos, apud quos infamavit illum, non credere suae retractationi, (quam vel cum iactura propriae famae debet agere) quando affirmavit, se fuisse mentitum: teneatur id iuramento confirmare, ut plenē famam per iniuriam adeptam restituat. Quod quidem verē iurare potest, vel quando alium infamavit verum illius crimen manifestando, sed occultum. Quia non fecit conformiter ad legem charitatis: unde potest iurare se fuisse mentitum, & alium tale crimen non commississe. Quaeritur autem, an teneatur sic iurans adhibere testes, quando nec eius retractationi, nec ei sub iuramento id asserenti credatur?

227 Teneatur testes adhibere adeo, ut si necessum fuerit expensas ad id facere, adhuc id debeatur. Quia infamator teneatur omnibus modis possibilibus infamato famam restituere, quam ei iniuste abstulit, eumque in statu, quo antea ade- rat, collocare, hic autem modus possibilis est. Sic Salon 2. 2. qu. 62. a. 2. contr. 13. concl. 1. Lessi. lib. 2. cap. 11. dub. 20. mgn. 110. Sotus l. 4. de iust. qu. 6. art. 3. ad 4.

228 Non teneatur. Quia si nec ei iuranti credere velint, iam id ex eorum malitia pronit: & ea sinistra opinio, quam de alio retinent, non censetur tunc provenire ex dicto suo: liquidem efficaciter illud cum iuramento retractavit. Itā Sayr. in Clavi. lib. 11. cap. 2. num. 27. Fagund. Decalog. lib. 8. cap. 15. num. 8. Nanarra sum. cap. 18. n. 44. & 45. Nanarra de restit. lib. 2. cap. 4. dub. 5. numer. 178.

229 Hoc probabilius in se, adiciens, si ipse infamatus sibi persuadat, infamantem eam reuocationem sub iuramento affirmatam non esse conscientia ductum, sed ore tenus, & ad aliorum preces, aut credat illum eam statim reuocatum, & postulat testes, coram quibus id affirmet: tunc quidem teneri illos adhibere: & in hoc omnes scio convenire Doctores.

PROBL. XLIV.

Qui se mutuo ad invicem infamarunt, excusantur, & non excusantur à mutua restitutione.

230 Non excusantur. Quia damnum alteri illatum per reciprocā infamiam non tollitur: sicut tollitur debitum unius per reciprocum debitum alterius. Et quia quando

quandò alter non posset restitutionem ab infamatore suo accipere, sequeretur, quod in compensationem posset licite eum similiter infamare: quod non est admittendum; est enim hoc quoddam genus vindictæ. Sic Natar. *sum. cap. 18. num. 46. & 47. Caiet. 2. qu. 62. artic. 2. Nauarra de restit. lib. 2. cap. 4. num. 395.*

231
Excusatur
omnino.

Excusatur omnino. Quia licet quis grauitus peccet in genere vindictæ eum infamando, qui se sapius iniuste infamauit: tamen ille, qui alium infamauit se prius infamantem, non tenetur ad restitutionem ei gerendam, si ipse famam sibi prius restituere noluit: sed potest vii compensatione, seruata iniuriæ æqualitate, quantum fieri potest. Licet enim per reciprocam infamiam non tollatur damnum infamiae prius datum: compensatur tamen, & tollitur debitum reficiendi illud, sicut qui incendit domum eius, qui antea suam incenderat, non tollit damnum datum, sed compensat. Ita Tolet. *1. 5. cap. 70. Adrian. in 4. q. penult. de restit. 8. circa predicta. Sotus 1. 4. de iust. q. 6. a. 3. ad 4. Rebel. de iust. q. 13. Malder. de iust. tr. 7. c. 2. dub. 14. Salop. 2. 2. q. 73. a. 2. controu. 23. Filliuc. tr. 3. 2. num. 248. Lessi. lib. 2. c. 11. dub. 25. num. 133. Angles in 4. de restit. fama dub. 1.*

232
Probabilis
hoc mihi.

Hoc iudicio esse probabilis. Moneo autem seruandam esse æqualitatem, quantum fieri potest. Quia si alter alterum multo grauius infamauit, plura crimina detegendo, tenetur adhuc ad restitutionem vberioris infamiae, sicut in debitis pecuniariis contingit. Vnde patet neminem posse licite illum vicissim infamare, qui se prius infamauit; est enim hoc genus vindictæ, quam nemo potest licite priuata auctoritate sumere.

PROBL. XLV.

Si ille, cuius fama detraxi, mortuus sit, & damnatus in tartarum, teneor adhuc, & non teneor ex iniuria eius famam non ledere, læsamque restituere.

233
Non teneor.

Non teneor. Quia damnati iam sunt Dei hostes, nostrique, nec sunt amplius proximique obligatio iustitiæ, quæ solùm est erga proximos, ad illos non extenditur, nisi forte eorum infamia in infamiam redundet aliorum. Sic Molina *10. 5. de iust. d. 28. & d. 44. ac 25. & tom. 4. d. 84. in fine 3. concl. Malder. 2. 2. trakt. 7. cap. 1. dub. 8.*

234
Teneor plane.

Teneor omnino. Quia licet damnatus iam ordinatus non sit ad eundem finem supernaturalē, adhuc autem manet noster proximus quoad naturam humanam: Ergo non debeo ei illa negare, quæ ut homini debentur. Igitur adhuc ex iustitia teneor eius famam non ledere, læsamque reparare: Ita Cardinale Lugo *tom. 1. de iust. d. 14. sect. 4. num. 46.*

235
A Molina
recedo sen-
tentiam proba-
biliorem
scilicet.

Equidem si P. Molina sententiam (probabilis) fati eligere velim, potero sine graui scrupulo dicere, Aristotelem fuisse totius philosophiæ ignarum, Tullium omnino imperitum, Lucretiam publicam meretricem, & alia huiusmodi, quæ durissima prorsus videntur. An non dum peccator adest in hac vita, est Dei inimicus? Attamen non ideo possumus eum infamare in aliis materiis, imò læpè nec in il-

la ipsa, in qua occultè peccat. Ergo hoc, quod est esse aliquem Dei inimicum non aufert naturalem, ledendi illius famam, prohibitionem. Quod autem damnati non solùm sint inimici, sed sine spe etiam reconciliationis, non videtur satis ad hanc prohibitionem ledendi famam, cuiusque restitutionis læsa obligatio auferenda; nam sententia condemnatoria solùm aufert ius ad ea bona, quibus per sententiam reus priuatur, non ad alia. Deus autem non priuauit adhuc damnatos bono fame, quam apud homines iuste possident: cur ergo potero eos impunè mea auctoritate hoc bono priuare, nec restituendi contrariam obligationem? Hæc me abstrahunt à P. Molina sententia, & ad Cardinalis eminentissimi mentem applaudendam alliciunt.

PROBL. XLVI.

Cum Petrus de Ioannis vitio loqueretur, alij per errorem de Paulo intellexerunt, & ideo Paulus apud ipsos fama patitur detrimentum: Petrus ex iniustitia tenetur, & non tenetur ex iniustitia ab auditoribus errorem auferre.

Non tenetur ex iniustitia, sed ex charitate. Quia narratio Petri non est causa directa illius infamiae, sed praua auditorum intelligentia. Sic Lessi. *lib. 2. cap. 11. dub. 22. num. 119.*

Ex iniustitia tenetur. Quia si te portante lucernam, scintilla ex ipsa erumperet in vestes, vel in alia pretiosa Ioannis mobilia, te videntem, & aduertentem: non solùm ex charitate, sed etiam ex iustitia deberes, si facile posses, eam extinguere; quamuis enim non tua sola actio, qua cautè lumen portabas, sed ventus, vel aliquid aliud scintillam excusserat: verè tamen ex tua actione aliquo modo ortum habet, & ad debitam diligentiam pertinet circumspicere, ne in ipso transitu aliquid ignis decedens aliis noceat. Sic ergo licet Petrus cautè, & aliquid æquiuocatione Ioannem nominauerit, in iis tamen circumstantiis, supposita auditorum hebetudine, vel audiendi difficultate, ex Petri actione oritur ille error, & ad debitam loquentis spectat curare, ne auditores ex occasione de alio id accipiant; quare non sola charitas, sed & iustitia etiam obligat ad errorem corrigendum, si commodè Petrus possit. Ita P. Molina *tom. 5. de iust. d. 40. num. 3.*

Et quidem adhuc eo, monens, obligationem præfatam illum errorem auditorum corrigendi inculpabiliter à Petro positum, non orti propriè loquendo ex iniusta acceptione: hæc enim non est propriè restitutio, sed est obligatio non ledendi famam alienam per propriam actionem, seu procurandi, ne ex mea actione proximi fama lædatur, quæ obligatio est directa, & immediata. Postea verò, si huc obligationi Petrus non faci facit, & propter eius culpabilem moram Pauli fama læditur, orietur obligatio restituendi damnum illud ex iniusta acceptione, seu læsione fame, quæ ex Petri missione iniusta secuta fuit.

PROBL.

Secl. II. De Præcepto 8. Problemata. 389.

PROBL. XLVII.

Obligatio restituendi pro fama laesa transit. & non transit ad infamantis heredes.

239
Transit ad
heredes.

Transit quidem. Quia quando fama iniuste ablata non restituitur debet pecunia compensari, quare cum fama restituta à defuncto infamator non sit, debitum illud, quod parte erat ad compensandum pecuniam, debet ad heredes transire, sicut alia pecuniaria debita. Et quia sicut aliter poterat defunctus, quam pecuniis, debitum illud extinguere, scilicet compensando famam ablata laudibus infamati, vel honore exhibitio, vel orationibus & suffragiis pro defuncto infamato oblati: sic possunt heredes his omnibus modis debitum illud compensatione pecuniaria extinguere. Sic Adrian. *quodlibet. 1. q. 1. lit. S. Nauar. sum. c. 18. n. 4. 6. Molina de iust. 1. q. 4. d. 45. n. 3.*

240
Ad heredes
non transit.

Minime transit. Quia heres solum succedit defuncto in ordine ad iura, & debita fortuarum, non infamia, neque famæ debitis. Nec defunctus contraxerat ante mortem ea de causa aliquod debitum pecuniarium, nam debita bonorum vnius ordinis non debent solui, aut compensari in bonis alterius ordinis, quando non possunt in suo ordine restitui. Ita Lessius. *2. c. 11. dub. 21. Lugo. de iust. 1. q. 2. d. 5. sect. 1. n. 8. & alij apud Lessium.*

241
Hoc vult
mibi.

Hæc planè sententia verior est prima. Adnotatum tamen, si infamia iniuste illata causa fuit, quod infamatus passus sit in bonis fortune dānum vel positivum, vel negativum, saltē propter lucrum aliquod, quod ea de causa ei esset lauit: tunc sicut defunctus tenebatur totum illud dānum compensare pecunia, sic teneri eius heredes, qui eiusmodi defuncti onera simul cum hereditatis commodo debent subire.

stium famæ detrimentum patitur: nam communiter detrimentum illud leue est, omnes etenim putant, reum iure suo usum, & abnegasse crimē, quod non esset legitime probatum: nec ideo iudicant calumniarios accusatores, ac testes extitisse. Et quia licet resultaret grauius famæ accusatoris detrimentum, reus non est causa illius positiva, sed solum non cooperatur ad eius famam defendendam. Quod si legitime interrogetur, & abneget suum verum crimē, non peccat contra iustitiam in accusatorem, & testes, quorum famæ ea de causa aliquid patitur. Quia reus non tenetur ex iustitia erga accusatorem, adiuuare eum, & bonam facere eius accusationem vel defendere eum ab infamia, quam ea de causa potest incurrere. Nō enim est causa positiva eius damni, sed solum negatiua, quatenus cum non adiuuat, cui possit, ad quod ex iustitia non tenetur. Ita Card. de Lugo. *1. q. 1. de iust. d. 15. sect. 1. n. 13.*

244
Auditoris
iudicium.

Scio primam sententiam communem esse, eamque tenere Adrianum, Richardum, Sylvestrum, Sotum, Nauarum, Maiorem, & Gabrielem citatos à Molina; Attamen Cardinalis præfero mentem. Quam aded veram existimo, vt licet crimen reo oppositum, publicum esset, adhuc reū illud in iudicio abnegando non committere contra accusatorem, ac testes iniuriam affirmem. Pone enim, aliquem crimen publicum impropere tibi. Nunquid tu ex iustitia teneris illud positivè confiteri, aut negare, nē ille meritis reputetur? Quis id affirmet. In his ergo casibus si quæ infamia accusatori oritur, à reo non procedit, sed ab accusatione non probata: nec ideo accusatoris fama læditur quia reus negat propriè loquendo; sed quia accusator obiecit id, quod non verificatur, nec comprobatur.

PROBL. XLIX.

Si auditores per simplicem retractionem non credant, teneris, & non teneris iuramentum adhibere.

242
Teneris
plano.

Teneris planè siue legitime siue non legitime sit interrogatus. Quia si legitime interrogetur verum delictum debet manifestare, idque abnegans accusatorem, ac testes infamat. Si non legitime, debet ad vitandam dānum accusatoris ac testium vt aliquibus verbis sobrijs ad conservandā corū famā: v. gr. dicēdo, *Nō existimetis illū calumniatorem; credo enim eū recta intentione ductum putasse probare se suam posse intentionē.* Quia licet non legitime interrogatus possit se iure defendere etiam cum dāno accusatoris, id enim agit cum inculpata tutelæ moderatione: debet tamen non excedere in sui defensione, sed vitare, quantum fieri possit accusatoris ac testium infamiam: alioqui delinquet contra iustitiam: sicut qui cum posset ariter euadere, aggressorem interimit, peccat contra iustitiam & ad restitutionem tenetur. Sic Molina *1. q. 5. d. 43. n. 1. 2. & 3. cum alijs multis.*

243
Non teneris.

Non teneris, siue legitime, siue non legitime interrogetur. Quia si reus non interrogetur legitime, non apparet, cur peccet contra iustitiam crimen abnegando, licet inde accusatoris ac re-

Minimè debes. Quia nec S. Thomas, nec alij antiqui Doctores talis obligationis meminere: At si talis adesset obligatio, impossibile videtur à tot sapientissimis viris haud fuisse annotatum. Sic Philip. Faber, *de re iust. 4. dist. 15. q. 3. d. 5. c. 1. n. 42.*

245
Minimè
debes.

Debes profecto. Quia qui per iniuriam læsit tenetur efficere totum id, quod necessarium est, ad resarciendum dānum illatum, si id non sit adeo difficile, vt longè excedat dānum, quod illatum est proximo. At cum iuramentum sit medium faciens ad illud finem, non est, cur excusetur ab illo adhibendo infamator, si necessarium sit, ad fidem conciliandam. Ita omnes fere alij Doctores, quos memorat, ac sequitur Card. de Lugo *1. q. 1. de iust. d. 15. sect. 2. n. 26.*

246
Debes
profecto.

Equidem ex eo, quod illa quæ non sit ab antiquioribus excitata, non sequitur, non teneri detractorem adhibere iusiurandum, si auditores simplici retractioni infamatoris fidem nō exhibuere: multæ enim veritatum resolutiones ab antiquis fuere prætermisse, quas recentiores expressere. Igitur cum iuramenti confirmatio medium sit facile ad suadendam auditoribus retractionem, non video vndenam infamator iuste excusari valeat. Alioquin, si necesse esset ad restituendam

247
Idem
affirmo.

stituendam famam potest gravissimam infamiam iniuste illatam, duos aureos expendere, non obligaretur ad eas expensas homo dives, qui facile id efficere posset, sicut non tenetur, ad adhibendum iuramentum, quod adeo facile geri valet.

PROBL. L.

Quando auditores nec adhibito iuramento, aut testibus credere nolunt, infamator tenetur, & non tenetur aliud adhuc medium resarciendi famam proximo a se ablatam procurare.

248
Ad nihil
aliud detractor
obligatur.

Resolui supra adhibendos esse testes, si auditores iuramento confirmata retractationi fidem non praestiterint. Iam vero quia herim, nisi infamator teneatur alia media procurare, si auditores retractationi iurando ac testibus confirmato non credunt. Porro ad nihil amplius detractor obligatur. Quia iam non ipse, sed auditorum perversitas, & obstinatio persequentis infamiae causa censetur. Sic Lessi. l. 2. c. 1. dub. 10. & alij communiter.

249
Obligatur et
alia adhuc
media procura-
re.

Tenetur equidem ad alia adhuc media procuranda. Quia quod auditores post iuramentum expressum, ac testes adhibitos in sua opinione permanent, non tollit obligationem restituendi a detractore, qui huc toti damno consequenti causam dedit. Neque enim tenetur solum ad damna quae necessarii eveniunt, sed etiam ad illa, quae ex nova aliorum malicia, & iniustitia consequuntur. Nam si (ex gr.) furatus es centum Antonio, & postea totidem ei per famulum immittas, qui iniuste ea sibi retinet: tu quidem conficius postea rei, debes Antonio restituere; quia vere adhuc Antonius sua erat pecunia ob iniuriam a te illatam. Ergo quod auditores in casu nostro iniuste opinionem malam retineant, non excusat infamatorem ab onere restituendi, quoad proximus ob iniuriam ab eo illatam totum hoc damnum incurrit. Ita Molina ro. 5. d. 41. n. 4. Lugo ro. 1. de iust. d. 15. sect. 2. n. 17. Adrian. in 4. q. de rest. fama in principio.

250
In rigore me-
taphysico hoc
curatur puto.

Hoc mihi etiam videtur in rigore metaphysico magis consequenter procedere. Nam regula generalis est ut quoties res per iniuriam ablata perit, ante quam domino restituatur, ita ut peritura similiter non esset apud dominum etiam si non fuisset ablata: toties tenetur ad compensandum damnum, qui eam iniuste abstulit; quia occasione iniustitiae illata res perit. Unde si libros Antonij furatus, eos nauclero tradidisti alio deferendos, ipse vero in odium Antonij proiecit in mare, ne Antonio possent restitui teneris proculdubio, coram valore Antonio reddere; quia perituri non fuissent nisi tua praecessisset iniuria. Cum ergo in casu nostro auditores novam illam iniuriam incredulitate & obstinatione sua proximo a te infamato non intulissent, ut eius infamiam consequenter, nisi tua iniuria praecessisset, nam tui testimonij praetextu, licet emerit & iniuste suam pravam credulitatem retinent: consequens est, ut tibi etiam damnum illud imputetur, quod ex tua detractioe ortum habuerit. Dixi tamen in rigore metaphysico ita consequenter dicendum; quia moraliter, & in ordine ad praxim vix unquam continget, quod post detractiois retractationem, & iuramentum interpositum ac testes in maiorem confirmationem adductos, au-

ditores adhuc in priori credulitate permanent, nisi aliunde fundamenta alia habeant ad persistendum in sententia.

PROBL. LI.

Petrus Antonium in materia castitatis iniuste infamavit: potest, & non potest ei famam restituere, laudando eum in aliis materiis: quando non adest a ius modus famam laesam resarciendi.

Non sufficit, ut restituatur Antonij fama laesa in castitatis materia, laudare in aliis materiis eum. Quia sicut diximus non debere pecuniam restitui pro infamia, quando fama restitui non potest; quia iniustitia intendit solum aequalitatem aequalitas obtineri non potest nec quoad totum, nec quoad partem debiti oblatione pecuniae: fama enim ipsa eodem modo laesa, & amissa remanet sicut antea. Idem ergo dicendum quando aliquis diffamatus fuit in materia castitatis: nam quantumvis illam laudes in aliis materiis doctrinae iustitiae liberalitatis, &c. fama tamen circa castitatem aequae remanet laesa, & amissa sicut antea. Ergo illa restitutio nihil deest ad sine aequalitatis intentum ad iniustitiam. Card. de Lugo ro. 1. de iust. d. 15. sect. 2. n. 12. docet, propter hoc argumentum dubitare posse de obligatione restituendi per laudes in aliis materiis.

Sufficit quidem, ut fama restituatur Antonio, eum in aliis materiis laudando, quando alius modus non adest famam laesam resarciendi. Quia licet non sit eadem numero fama, quae redditur, est tamen in eodem genere, ita ut omnino fama amissa aequaliter videatur. Neque enim iniustitia intendit aequalitatem, ut velit idem omnino restitui: sed satis est, quod sit ita aequalis id, quod redditur ut moraliter ac in ordine ad usus humanos idem censetur. Nam si gemmam extraordinariam alienam in mare proiecisses, deberes pretium reddere, licet moraliter non posset alia similis gemma tali pretio comparari. Ita Lessi. l. 2. c. 1. dub. 10. n. 110. Lugo citatus.

Idem prolixius affirmo. Quia licet pecunia in ordine ad usus humanos non deferat ad idem, nec supplet pro fama amissa, quia fama alterius altioris est ordinis: fama autem in aliis materiis, & eius augmentum potest in ordine ad usus & conuictum humanum eodem fere modo deferre ac defectum fama in alia illa materia compensare, eiusdem enim generis seu ordinis est laudatio. Fateor autem mihi displicere, quod amicissimus meus Diana r. 1. s. res. sol. 40. absoluta concludit, scilicet ad nihil aliud teneri diffamatorem, quam ad laudandum eum, quem prius diffamaverat. Hoc enim licet verum sit quando non est alius modus famam laesam resarciendi: non tamen quando aliis modis directe potest resarciri fama in eadem materia, cum nemo cogendus sit iniurus ad commutandam famam suam in una materia profana in alia, sicut neque ad accipiendam vestem pro libro, si liber ipse restitui potest.

* *

PROBL

PROBL. LII.

Infamator tenetur, & non tenetur laesam proximi famam restituere non solum apud eos apud quos cam laesit, sed etiam apud illos, quibus ipsi postea dixerunt.

254 *Non tenetur.* **N**on tenetur, sed sufficit, apud auditores immediatos satisfacere. Quia cum verba in infinitum promulgentur aliis aliis referentibus, impossibile est, detractorem apud omnes satisfacere. Sic Philippus Faber de res. in 4. dist. 15. q. 5. d. 3. c. 1. n. 37. citans Alensem.

255 *Tenetur omnino.* Tenetur omnino. Quia totum illud damnum, & infamia sublequens procedit ex iniuria detractoris præteritæ si alij rem licite post modum manifestant exitimantes illam veram, ac publicam esse. Debet ergo detractor totum damnum, cuius ipse causa iniusta sit, refarcire. Ita Nauarra de res. l. 2. c. 4. n. 443. Lessius l. 2. c. 1. dub. 20. n. 111. Turrian. de iust. d. 53. dub. 1. n. 9. & alij communiter. Huiusmodi tamen adiungunt distinctionem: Nā si detractor id dixit alicui, vel aliquibus sub secreto, vel personis talibus, quæ non videbantur ulterius rem publicaturæ sufficere, apud ipsos retractare. Secus si nec sub secreto, nec talibus personis rem manifestauit.

256 *Auditoris indicium.* Profecto sententia hæc stando rationi verissima videtur. In contrarium tamē est, praxis communis tum confessoriorum, qui ad hoc solum obligant poenitentes, ut apud eisdem retractet quod iniuste dixerunt: tum etiam ipsorum poenitentium, qui suæ antè confessionem, siue post illam sufficienter videntur sibi satisfacere si apud dospem retractetur, nec de alia satisfactione curant. Quod etiam in aliis materiis affolet observari: v. gr. si aliquis errorem apud alios docuit, satisfacere creditur, si apud eosdē contrariū doceat, & errorē fateatur, si in concione quis dixit, non esse præceptum ieiunij tali die, satis eisdem auditoribus contrarium edicere. Et tamen contingit, auditores illos iam apud alios contrariā doctrinā disseminasse. Hac ergo communi praxi supposita fateor, licet attēta obligatione contracta ex iniuria præterita, quod detractor per se loquēdo, teneatur refarcire famā apud auditores mediatos & immediatos, de facto tamē communiter ab hac obligatione liberari ut in plurimū, partim propter impotentiam moralem, ut Faber aiebat; partim ac potissimum, quia eo ipso, quod apud immediatos auditores detegit falsitatem, vel iniuriā, videtur illis implicite committere, ut ipsi hæc suā retractionem apud alios divulgent, quibus rem illā fortasse dixerant. Dum autē immediati auditores munus illud, ac commissionem nō reiciunt, expresse, implicite videntur acceptare. Hæc ex sapientissimo meo Cardinali de Lugo vbi supra.

PROBL. LIV.

Qui aliter potest suam famam tueri, & tamen vult eam tueri detegendo detractoris vitia occulta: delinquit solum contra charitatem, non contra iustitiam, & contra iniuriā proculdubio delinquit.

257 *Peccas contra charitatem.* **Q**uæserim, an si possis aliter tuam tueri famam, & tamen velis eam defendere detegendo detractoris vitia occulta, ut eius de te testi-

monium valeas infirmare, peccas contra iustitiam, non contra iustitiam, an solum contra charitatem. Peccas contra charitatem nō contra iustitiam. Quia non teneris ex iustitia cōfugere ad omnes alios modos tuædī propriā famā, neciple detractoris habet, ut eius nomini parcas in defensionem tui, cum ipse iniuste famam tuam oppugnet. Sic stando rationi, Lessius lib. 2. cap. 11. dub. 25. num. 133.

258 *Peccas contra iustitiam.* Contra iustitiam delinquis. Quia cum detractio illa solum sit licita in defensionem, cessante defensionis necessitate, non est vnde licita remaneat; atque idē erit iniusta; nam proximus ius habet, ac retinet, ad suam famam, quādiu nō est necesse illam lædi ad tuam defensionem. Sicut si absque necessitate occideres, vel vulnerares aggrederem iniustum, cum posses absque graui incommodo eius ictus declinare, peccares contra iustitiam excedendo necessitate tutelæ moderamē. Itā Lugo tom. 1. de iust. d. 15. sect. 3. num. 49. & alij communiter.

259 *Idem dicitur.* Non est ab hac sententia recedendum, quam & Lessius amplectitur propter communem Doctorū autoritatem, licet stando in ratione professus fuerit, esse solummodo contra charitatem.

PROBL. LV.

Quando in occulto laesus fuit honor alicuius, est, & non est satisfaciendi obligatio.

260 *Non est obligatio satisfaciendi.* **Q**uandō contumelia vel iniuria contra honorem occulta fuit, atque adeo nullam aliud damnum in fama, vel aliis bonis post se reliquit, nō est obligatio restituendi præcisè propter contumeliā, vel dehonorationē. Quia restitutio tendit ad reparandū dānum illatū. Ergo quandō iā dānum iniuste illatū omnino cessauit, nulla erit obligatio restituendi. At in prædicto casu totum illatum dānum transiit, & per consequens omnino cessauit. Nam totum dānum fuit inhonoratio contra testificationem externam: externi cultus, quæ tunc debebatur: postea verò supponimus, non amplius negativæ testificationem, sed salutationem honorificā, & alijs signis externis exhiberi ei cultum debitum iuxta tui status conditionem, ac dignitatē. Ergo iā nunc non patitur vllū dānum propter præteritam iniuriā, quæ occulta fuit, & ratione illius a nemine prorsus despicitur. Sic P. Molina to. 5. d. 46. n. 5. 6. & 7.

261 *Est satisfactio.* Etiam si in occulto sit, potest esse iniuria gravis contra honorem, & omnis huiusmodi gravis dehonoriatio parit ex debito iustitiæ restituendi obligationē. Quia ex contumelia præterita, quādiu contumeliosus nō satisfacit, aliquid dānum, censetur permanere in eo, qui contumelia fuit affectus. Nā negari non potest, quōd contumeliā v. gr. olaphum passus, postea etiā, quandū ei nō satisfecit, dolet nimis de contumelia accepta: quod quidem non agit, postquam vindicauit iniuriā; quia iam tunc videret sibi malum à se expulsum, quod ante patiebatur: Ergo a tunc non dolebat solum ob iniuriā merè præteritā, sed ob illam adhuc moraliter manentem: alioquin post vindictam adhuc doleat, cū adhuc iniuria præterita fuerit. Fatendū igitur est, ex contumelia præterita, quādiu per satisfactionem, vel vindictam nō aufertur, manere aliquid malum morale præsens, quod sit obiectum doloris, ac tristitiæ: nam de morbo, vel dolore capitis merè præterito non tristamur, postquam omnino transiit, nec aliquid prorsus reliquere imō de recepta sanitate lætamur.

letamur. Post contumeliam autem non gaudet homo quasi de recepto honore, & malo transito: sed potius tristatur, ac dolet; qui malum illud non omnino transiit, sed adhuc moraliter persequatur, quoad per debitam satisfactionem non tollitur. Itá Card. de Lugo to. 1. de iust. d. 5. sect. 4. n. 54. 55. & 56. ex communi Doctorum sententia.

263
Hoc longe
probabilius.

Hoc longe probabilius esse iudicam, quod exemplo confirmo. Qui principem in occulto colapho cederet, si postea nulla satisfactione exhibita pergeret communi, ac solito honore, cum eo agere, eo ipso videtur eum contemnere, & negare reuerentiam tantæ dignitati debitam non ostendendo per signa extra ordinaria displicentiam de illata iniuria, & procurando ei satisfacere. Similiter ergo cum proportionem si

æqualem contumelia, vel colapho læssisti, contemneres ipsum, si nulla satisfactione exhibita, aut veniæ petitione, communi solum honore illum excipis, qui contemptus nouus est quotidie, ac continuatur, quoad pro illata iniuria non satisfacis, si potes, exhibendo tantum honorem, quantum offensa dignitati in talibus circumstantiis debetur, ne contemni censeari Debetur ergo ex iustitia restitutio, seu satisfactio etiam pro contumelia occulta; quia damnum non est merè præteritum, sed præsens, & continuata dehonoriatio per continuatam omissionem maioris honoris exhibiti, qualis in talibus circumstantiis tali homini secundum suam dignitatem debetur. Hæc circa Decalogum expressisse sufficiat, si aliquid requisieris. Volumen proximum de iustitia & iure restituet.

AD DOMINAM MEAM

EPILOGVS.

DEBENTUR ō Domina, hæc mancipij tui circa decem Decalogi Præcepta annotationes: egregia namque eorum obseruatrici extitisti. Nec enim, (viri obseruauit Augustinus) beata ex utero, aut uberibus solummodo, sed magis ex Præceptorum Dei obseruatione, Filio attestante, prædicabilis ostentaris, Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Id Gabriel ostendit, cū dicit Ave gratia plena, Dominus tecum, ostentans tam immense gratiæ plenitudinem ex Decalogi obseruatione profluisse. Etenim si verbis Archangeli addas Maria, quod Ecclesia interferit, & Benedicta tu inter mulieres, quod Elisabeth adiecit, decem particulas expones, quæ auctore Richardo Laurentino decem Decalogi Præcepta designantur. Vt scilicet eadem Salutatio Angelica, quæ te gratiâ plenam asserit, innuat simul, vndenā tantam mirabilis gratiæ plenitudo dimanaris.

Laus Deo, Deiparæ, Iosepho, Ignatio, Antonio.

INDEX

ESCOBAR

Theol. Mor.

Tom. III. IV.

E. IV.